

РЕЦЕНЗІЯ

офіційного рецензента, завідувача кафедри теорії та методики фізичної культури Сумського державного педагогічного університету імені А. С. Макаренка, доктора педагогічних наук, професора Рибалка Петра Федоровича на дисертаційне дослідження Шульги Юлії Сергіївни «Виховна робота з учнівською молоддю в релігійних організаціях Польщі та України» на здобуття ступеня доктора філософії за спеціальністю 011 Освітні, педагогічні науки

1. Обґрунтування вибору теми дослідження.

Тема дослідження «Виховна робота з учнівською молоддю в релігійних організаціях Польщі та України» видається обґрунтованою та актуальною, оскільки відповідає сучасним потребам педагогічної науки та освітньої практики. У контексті інтенсивних суспільних трансформацій, зокрема змін у системі цінностей, зростання впливу цифрового середовища та потреби у формуванні відповідального громадянина, роль релігійних організацій як суб'єктів виховання помітно посилюється.

Вибір теми є доцільним також з огляду на недостатню дослідженість порівняльних аспектів виховної роботи у згаданих країнах. Аналіз підходів, які реалізують релігійні інституції Польщі та України, дозволяє глибше зрозуміти педагогічні моделі, що впливають на становлення особистості учня, а також виявити ефективні форми співпраці релігійних і освітніх структур.

Актуальність теми підсилюється євроінтеграційними процесами, у межах яких важливим є вивчення успішних практик виховання молоді та можливостей їхнього творчого застосування у вітчизняному освітньому середовищі.

2. Оцінка змісту дисертації, структури, завершеності в цілому і оформлення.

Робота відрізняється чіткою структурою та логікою викладу. Об'єктом дослідження є виховна робота з учнівською молоддю в релігійних організаціях Польщі та України, а предметом — теоретичні та організаційно-педагогічні

засади виховної роботи з учнівською молоддю в релігійних організаціях Польщі та України.

Мета дисертаційної роботи полягає у з'ясуванні теоретичних та організаційно-педагогічних засад виховної роботи з учнівською молоддю в релігійних організаціях Польщі та України.

Для досягнення мети у дисертаційному дослідженні вирішено такі завдання: висвітлено сутність феномену виховної діяльності релігійних організацій як предмету науково-педагогічних досліджень; окреслено концептуальні та історичні засади виховної роботи з учнівською молоддю в релігійних організаціях Польщі та України; охарактеризовано нормативні та організаційні засади виховної роботи з учнівською молоддю в релігійних організаціях Польщі та України; обґрунтовано змістово-методичні засади виховної роботи з учнівською молоддю в релігійних організаціях Польщі та України; визначено можливості використання позитивного польського досвіду виховної роботи з учнівською молоддю в релігійних та освітніх організаціях України.

Робота складається з анотацій українською та англійською мовами, вступу, трьох розділів, висновків до розділів, загальних висновків, списку використаних джерел, що налічує 179 найменувань, з яких 56 іноземними мовами, та додатків.

У першому розділі висвітлено сутність феномену виховної діяльності релігійних організацій як предмету науково-педагогічних досліджень, окреслено концептуальні та історичні засади виховної роботи з учнівською молоддю в релігійних організаціях Польщі та України. На увагу, на наш погляд заслуговують окреслені авторкою концептуальні засади виховної роботи з учнівською молоддю в релігійних організаціях Польщі та України, у межах яких встановлено, що філософія релігії становить важливе концептуальне підґрунтя для осмислення означеного феномену. З'ясовано, що саме в межах релігійної епістемології формується розуміння віри як особливої форми пізнання, яка поєднує раціональне, моральне та духовне начала особистості. Знання й використання дисертанткою історико-генетичного та ретроспективного аналізу розвитку виховної діяльності релігійних організацій у Польщі та Україні

дозволило їй з'ясувати історичні засади виховної роботи з учнівською молоддю в релігійних організаціях Польщі та України та проаналізувати церковно-шкільну освіту в різні історичні періоди.

У другому розділі охарактеризовано нормативні, організаційні та змістово-методичні засади виховної роботи з учнівською молоддю в релігійних організаціях Польщі та України. Зокрема Шульга Ю. О. визначила спільні (визнання важливості духовно-морального виховання як чинника формування особистості, гарантування свободи совісті та невтручання держави у внутрішні справи церкви; забезпечення можливості існування релігійної освіти в межах світської системи, виходячи з принципу добровільності й плюралізму світоглядів) та відмінні (ступені інтеграції релігії в систему державної освіти) риси освітнього законодавства Польщі та України.

Цінними для вітчизняної наукової думки стали визначені авторкою форми виховної роботи, які реалізуються релігійними організаціями Польщі та України (літні духовно-просвітницькі табори, реколекції, фестивалі християнської молоді, конкурси духовної пісні, спортивні змагання) та інтегрують духовний, інтелектуальний і соціальний розвиток молоді, сприяючи становленню її громадянської відповідальності та моральної зрілості.

Значимим, на наш погляд, є характеристика організації діяльності недільних шкіл Польщі та України, основна відмінність яких полягає в широті і різноманітності виховних напрямів недільних шкіл: українські школи прагнуть комплексного розвитку дитини, тоді як польські – фокусуються на релігійній освіті та духовно-моральному вихованні.

Найбільш оригінальним, на нашу думку, є третій розділ, присвячений визначенню можливостей використання позитивного польського досвіду виховної роботи з учнівською молоддю в релігійних та освітніх організаціях України, що дало змогу виокремити ефективні напрями державної, локальної та інституційної взаємодії у сфері духовно-морального виховання. У розділі доведено, що імплементація польського досвіду має здійснюватися системно – через модернізацію правового поля, підтримку регіональних ініціатив, посилення інституційної спроможності та розвиток інформаційно відкритого

середовища, що сприятиме підвищенню ефективності виховної роботи з учнівською молоддю, формуванню духовно зрілої особистості та зміцненню суспільної ролі релігійних організацій в Україні..

3. Зв'язок роботи з науковими програмами, планами, темами.

Дисертаційна робота є складовою частиною комплексного дослідження кафедри педагогіки Сумського державного педагогічного університету імені А. С. Макаренка «Теоретичні та методичні засади інноваційного розвитку освіти у національному, європейському та глобальному контекстах» (реєстраційний номер 0121U107883).

4. Ступінь обґрунтованості наукових положень, висновків, рекомендацій, сформульованих у дисертації.

Авторка дослідження використала сукупність загальнонаукових, конкретно наукових та емпіричних методів, які забезпечили комплексний та об'єктивний аналіз особливостей виховної роботи з учнівською молоддю в релігійних організаціях Польщі та України.

Для реалізації кінцевої мети дослідження авторка застосувала аналіз, синтез, порівняння, узагальнення, систематизація для опрацювання науково-педагогічної літератури з проблем виховання учнівської молоді в релігійних організаціях Польщі та України; системний аналіз, що уможливив установлення взаємозв'язків між складовими виховної роботи з учнівською молоддю в релігійних організаціях Польщі та України як цілісного культурно освітнього феномену; термінологічний аналіз, який сприяв виявленню сутнісних характеристик ключових понять дослідження; історико-генетичний і ретроспективний аналіз, що дозволив окреслити історичні засади виховної роботи з учнівською молоддю в релігійних організаціях Польщі та України; метод екстраполяції, за допомогою якого було визначено можливості використання позитивного польського досвіду виховної роботи з учнівською молоддю в релігійних та освітніх організаціях України; бесіди та Е листування з фахівцями в досліджуваній сфері.

Саме сукупність означених методів наукового пізнання зумовило достовірність та обґрунтованість висновків.

5. Основні наукові результати, одержані автором, та їх новизна.

Наукова новизна дослідження полягає в тому, що вперше у вітчизняній педагогічній науці цілісно з'ясовано теоретичні та організаційно-педагогічні засади виховної роботи з учнівською молоддю в релігійних організаціях Польщі та України; висвітлено сутність феномену виховної роботи з учнівською молоддю в релігійних організаціях Польщі та України як предмету науково-педагогічних досліджень; окреслено концептуальні та історичні засади виховної роботи з учнівською молоддю в релігійних організаціях Польщі та України; охарактеризовано нормативні та організаційні засади виховної роботи з учнівською молоддю в релігійних організаціях Польщі та України; обґрунтовано змістово-методичні засади виховної роботи з учнівською молоддю в релігійних організаціях Польщі та України; визначено можливості використання позитивного польського досвіду виховної роботи з учнівською молоддю в релігійних та освітніх організаціях України й розроблено відповідні рекомендації, які можуть бути імплементовані на державному, локальному та інституційному рівнях.

6. Практичне значення одержаних результатів. Практичне значення рецензованого дослідження полягає в тому, що обґрунтовані авторкою теоретичні та організаційно-педагогічні засади виховної роботи з учнівською молоддю в релігійних організаціях Польщі та 25 України можуть бути використані у процесі формування державної освітньої політики в означеному аспекті, розроблення методичного забезпечення процесу виховної роботи з учнівською молоді, викладання лекційних та практичних занять для здобувачів освіти першого, другого та третього рівнів вищої освіти педагогічних закладів вищої освіти. Матеріали дослідження, а також джерельна база будуть корисними в подальших наукових пошуках у відповідних галузях наукового знання, освітньому процесі закладів освіти тощо.

7. Дотримання академічної доброчесності.

Перевірка тексту дисертаційного дослідження, наукових публікацій за допомогою сервісу перевірки на плагіат StrikePlagiarism не виявила плагіату,

порушення академічної доброчесності не встановлено. Посилання на оцінки, судження, підходи і висновки інших авторів зроблені відповідно до вимог.

8. Дискусійні положення та зауваження до змісту дисертації.

Відзначаючи позитивні сторони роботи, вважаємо за необхідне висловити окремі зауваження й побажання стосовно дисертаційного дослідження, врахування яких може бути корисним для подальшої праці.

1. У вступі слушно окреслено актуальні загрози для молоді (моральна дезорієнтація, цифрові ризики, вплив субкультур). Проте в основному тексті ці виклики не завжди послідовно пов'язуються із діяльністю конкретних релігійних інституцій, що могло б зробити дослідження ще більш практично значущим.

2. Польський досвід подано ґрунтовно, однак доцільно було б ширше розкрити ризики та обмеження його імплементації в Україні, оскільки системи державно-церковних взаємин у двох країнах суттєво різняться. Це зробило б рекомендації ще більш збалансованими.

3. У дисертації використано таблиці й рисунки, проте їх кількість невелика. Доцільним було б додати порівняльні схеми, які більш наочно відображали б відмінності між моделями виховної роботи Польщі та України.

4. Вважаємо за доцільне посилити аналітичний компонент у частині оцінки можливостей імплементації польського досвіду, з урахуванням державних, соціокультурних та конфесійних відмінностей України.

Наведені рекомендації й побажання, безумовно, не впливають на високу оцінку дисертаційного дослідження.

9. Загальні висновки щодо дисертаційної роботи.

Рецензована робота є завершеною, самостійною науковою працею, що містить вагомі результати, яким властива наукова новизна, теоретичне і практичне значення. Здобувачка оволоділа методикою та методологією наукового пошуку, опанувала джерельну базу, зробила особистий внесок у розв'язання поставлених завдань.

За актуальністю, ступенем наукової новизни, обґрунтованості, теоретичної та практичної цінності здобутих результатів дисертаційна праця Шульги Юлії

Сергіївни на тему «Виховна робота з учнівською молоддю в релігійних організаціях Польщі та України» відповідає вимогам пунктів пп. 6, 7, 8 «Порядку присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії», затвердженому Постановою Кабінету Міністрів України від 12 січня 2022 року № 44 та основними положеннями «Вимог до оформлення дисертації» (затверджених наказом Міністерства освіти і науки України від 12 січня 2017 року № 40), а її авторка заслуговує на присудження ступеня доктора філософії зі спеціальності 011 Освітні, педагогічні науки.

Рецензент:

Доктор педагогічних наук, професор,
завідувач кафедри теорії та
методики фізичної культури
Сумського державного педагогічного
університету імені А. С. Макаренка

Петро РИБАЛКО



Підпис *Петро Рибалко*
Завідувач
Мет. кафедри фізичної культури
" 20 р.